Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 13 februari 2025 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Konsumentkreditavtal – Direktiv 2008/48/EG – Artikel 10.2 – Informationsskyldighet – Effektiv ränta – Ändring av kostnader och avgifter – Artikel 23 – Nationella regler om sanktioner – Proportionalitetsprincipen”

I mål C-472/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Distriktsdomstolen för Warszawa, Polen) genom beslut av den 21 juni 2023, som inkom till domstolen den 25 juli 2023, i målet

Lexitor sp. z o.o.

mot

A. B. SA,

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D. Gratsias, ordföranden på fjärde avdelningen I. Jarukaitis och domaren Z. Csehi (referent),

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Lexitor sp. z o.o., genom K. Danielak, radca prawny,

– A.B. SA, genom M. Malciak, K. Trzaskowski och W.J. Wandzel, adwokaci,

– Polens regering, genom B. Majczyna och S. Żyrek, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: polska.

– Europeiska kommissionen, genom P. Ondrůšek och M. Owsiany-Hornung, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 10.2 g och k samt 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Lexitor sp. z o.o., som övertagit en konsuments rättigheter, och A.B. SA (nedan kallad banken), angående en begäran om ersättning för ränta och avgifter som konsumenten betalat med anledning av ett konsumentkreditavtal som denne ingått med banken.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2008/48

3 Skälen 6, 8, 9, 19, 31, 32 och 47 i direktiv 2008/48 har följande lydelse:

”(6) Enligt fördraget ska den inre marknaden omfatta ett område utan inre gränser, där fri rörlighet för varor och tjänster samt etableringsfrihet säkerställs. Framväxten av en öppnare och effektivare kreditmarknad inom området utan inre gränser är väsentlig för att främja utvecklingen av gränsöverskridande verksamhet.

…

(8) Det är viktigt att marknaden ger ett tillräckligt gott konsumentskydd för att säkra konsumenternas förtroende. På så sätt bör det vara möjligt för den fria rörligheten för krediterbjudanden att fungera under bästa möjliga förutsättningar både för dem som erbjuder och för dem som efterfrågar tjänsterna, med vederbörlig hänsyn till särskilda förhållanden i de enskilda medlemsstaterna.

(9) Det krävs fullständig harmonisering för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i gemenskapen ett högt och likvärdigt konsumentskydd som tillvaratar deras intressen och för att det ska skapas en verklig inre marknad. Det bör därför inte vara tillåtet för medlemsstaterna att behålla eller införa andra nationella bestämmelser än de som föreskrivs i detta direktiv. Denna begränsning bör dock gälla endast då detta direktiv innehåller

harmoniserade bestämmelser. Det bör således stå medlemsstaterna fritt att behålla eller införa andra nationella bestämmelser om det inte finns några sådana harmoniserade bestämmelser. …

…

(19) För att konsumenten ska kunna fatta ett välgrundat beslut bör denne innan avtalet ingås få tillräcklig information, som denne får ta med sig och begrunda, om villkor och kostnader för krediten samt om sina skyldigheter. För att säkerställa största möjliga öppenhet och jämförbarhet bör erbjudandena särskilt inbegripa uppgifter om den effektiva räntan för krediten, som bör beräknas på samma sätt inom hela gemenskapen. …

…

(31) För att konsumenten ska känna till sina rättigheter och skyldigheter enligt kreditavtalet bör detta innehålla all nödvändig information på ett klart och tydligt sätt.

(32) För att säkra full insyn bör konsumenten upplysas om krediträntan både innan avtalet ingås och i samband med att det ingås. Under avtalstiden bör konsumenten vidare upplysas om förändringar av den rörliga krediträntan och de förändringar av betalningarna som detta leder till. …

…

(47) Medlemsstaterna bör anta regler om vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av de nationella bestämmelser som antagits till följd av detta direktiv och se till att de genomförs. Medlemsstaterna bör behålla rätten att välja sanktioner, men de fastställda sanktionerna bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

4 I artikel 3 i direktivet, med rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

…

g) *konsumentens sammanlagda kreditkostnad*: samtliga kostnader, inklusive ränta, provision, skatter och alla andra slags avgifter, som konsumenten måste betala i samband med kreditavtalet och som kreditgivaren känner till, med undantag för notariatsavgifter; kostnader för kompletterande tjänster till kreditavtalet, särskilt försäkringspremier, ska också inbegripas om även tecknande av ett tjänsteavtal är obligatoriskt för att erhålla krediten eller för att erhålla den på de villkor som angavs i marknadsföringen.

…

i) *effektiv ränta*: konsumentens sammanlagda kreditkostnad, uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten, i förekommande fall med tillägg av de kostnader som avses i artikel 19.2.

…”

5 Artikel 10 i direktivet har rubriken ”Information som ska ges i kreditavtal”. I artikel 10.2 föreskrivs följande:

”Kreditavtalet ska på ett klart och kortfattat sätt innehålla uppgift om följande:

…

g) Den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och som beräknas vid den tidpunkt då kreditavtalet ingås; alla antaganden utifrån vilka den räntesatsen har beräknats ska anges.

…

k) I förekommande fall avgifter för administration av ett eller flera konton där både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande registreras, om det inte är frivilligt att öppna kontot, avgifter för att använda ett betalningsmedel för både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande, eventuella andra avgifter med anknytning till kreditavtalet och på vilka villkor dessa kostnader kan ändras.

…”

6 Artikel 19 i samma direktiv har rubriken ”Beräkning av den effektiva räntan”. Artikel 19.1–3 föreskriver följande:

”1. Den effektiva räntan, som på årsbasis motsvarar nuvärdet av alla nuvarande och framtida åtaganden (kreditutnyttjanden, återbetalningar och avgifter) som avtalats mellan kreditgivaren och konsumenten, ska beräknas i enlighet med den matematiska formel som återges i del I av bilaga I.

2. För beräkning av den effektiva räntan ska konsumentens sammanlagda kreditkostnad bestämmas, exklusive eventuella avgifter som ska betalas av konsumenten på grund av att någon skyldighet enligt kreditavtalet inte har fullgjorts samt andra avgifter än det pris som konsumenten ska betala när denne köper en vara eller en tjänst, oavsett om köpet sker kontant eller på kredit.

Kostnaderna för administration av ett konto som registrerar både betalningstransaktioner och utnyttjade krediter, kostnader för användning av ett betalningsmedel som samtidigt gör det möjligt att göra betalningar och utnyttja krediten samt andra kostnader för betalningar ska anses vara en del av konsumentens sammanlagda kreditkostnader, om det inte är frivilligt att öppna kontot och kostnaderna för kontot tydligt och separat anges i kreditavtalet eller något annat avtal som ingåtts med konsumenten.

3. Vid beräkningen av den effektiva räntan ska man utgå från antagandet att kreditavtalet gäller för den tid som avtalats och att kreditgivaren och konsumenten fullgör sina skyldigheter enligt de villkor och vid de datum som anges i kreditavtalet.”

7 Artikel 23 i direktivet, med rubriken ”Sanktioner”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.”

Direktiv 93/13/EEG

8 Artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) föreskriver följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

Polsk rätt

Konsumentkreditlagen

9 Genom Ustawa o kredycie konsumenckim (konsumentkreditlagen) av den 12 maj 2011 (Dz. U. nr 126, position 715), i dess lydelse vid tidpunkten för omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad konsumentkreditlagen), har direktiv 2008/48 införlivats med den polska lagstiftningen.

10 Artikel 30.1 i konsumentkreditlagen anger följande:

”Konsumentkreditavtal ska, om inte annat följer av artiklarna 31–33, innehålla följande uppgifter:

…

7) den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som konsumenten ska återbetala, beräknat den dag då konsumentkreditavtalet ingås, med angivande av alla faktorer som ligger till grund för beräkningen.

…

10) uppgifter om övriga kostnader som konsumenten är skyldig att betala i samband med konsumentkreditavtalet, i synnerhet avgifter, inklusive avgifter för administration av ett eller flera konton där både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande registreras, inklusive avgifter för att använda ett betalningsmedel för både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande, provisioner, marginaler samt kostnader för kompletterande tjänster, särskilt försäkringspremier, om kreditgivaren känner till dem, samt villkoren på vilka dessa kostnader kan ändras.

…”

11 Artikel 45.1 i denna lag har följande lydelse:

”För det fall att kreditgivaren åsidosätter artiklarna 29.1 och 30.1 leden 1–8, 10, 11 och 14–17 samt artiklarna 31–33, 33a och 36a–36c ska konsumenten, efter att ha lämnat in en skriftlig förklaring till kreditgivaren, återbetala krediten utan ränta och andra kreditkostnader till kreditgivaren inom den frist och på så sätt som fastställts i avtalet.”

Civillagen

12 I artikel 385.1 och 385.2[1] i ustawa - Kodeks cywilny (civillagen) av den 23 april 1964 (Dz. U. nr 16, position 93), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, föreskrivs följande:

”1) Villkor i ett konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling är inte bindande för konsumenten om dennes rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtalsvillkor är utformade på ett sätt som strider mot god sed och allvarligt åsidosätter konsumentens intressen (olagliga avtalsvillkor). Detta gäller inte avtalsvillkor som fastställer parternas huvudsakliga prestationer, såsom pris eller vederlag, om de är tydligt formulerade.

2) När ett avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten enligt punkt 1, förblir övriga delar av avtalet bindande för parterna.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

13 Lexitor, ett inkassoföretag, har övertagit rättigheterna från en konsument som ingått ett kreditavtal med banken avseende ett belopp på 40 000 polska zloty (PLN) (cirka 9 050 euro) (nedan kallat det aktuella avtalet). Utöver kreditens kapitalbelopp var konsumenten skyldig att till banken betala ränta på 19 985,07 PLN (cirka 4 520 euro) samt en provision på 4 893,38 PLN (cirka 1 100 euro). Den effektiva ränta som angavs i det aktuella avtalet var 11,18 procent.

14 Enligt villkoren i det aktuella avtalet kunde banken, för transaktioner i samband med kredithantering och ändring av villkoren i avtalet, ta ut avgifter i enlighet med bestämmelserna i avtalet och i enlighet med en handling som ingick i avtalet, med rubriken ”[Bankens] avgifter för enskilda kunder” (nedan kallad taxan). Enligt det aktuella avtalet kunde avgifter höjas om åtminstone ett av de villkor som angavs i avtalet inträffade, såsom en ändring av minimilönen eller nivån på de indikatorer som offentliggörs av Główny Urząd Statystyczny (statistiska centralbyrån, Polen) avseende bland annat inflation, genomsnittlig månadslön inom företagssektorn eller utvecklingen av priserna på energi, telekommunikation, posttjänster, interbanktjänster och räntesatser som fastställts av Narodowy Bank Polski (Polens centralbank), utvecklingen av priserna på de tjänster och transaktioner som banken använder inom ramen för olika bank- och icke-bankverksamheter, utvecklingen av omfattningen eller formen av de tjänster som banken tillhandahåller (inbegripet ändringar eller tillägg av en ny funktion för förvaltningen av en viss produkt), ändringar av de skatte- och/eller redovisningsregler som banken tillämpar, ändring eller antagande av nya domstolsavgöranden eller administrativa beslut eller rekommendationer från behöriga myndigheter, inbegripet av Komisja Nadzoru Finansowego (finansinspektionen, Polen), i den mån dessa ändringar skulle påverka bankens kostnader för att fullgöra avtalet.

15 För det andra angavs i taxan, i form av en tabell, de administrativa kostnaderna, såsom de som avsåg utfärdande av ett bankmeddelande, ett certifikat, kredithistorik (för ett belopp av 50 PLN, cirka 12 euro), avgifter för korrespondens med kunden, inklusive påminnelser och kallelser (4,20 PLN per skrivelse, cirka 1 euro), samt postförsändelser med mottagningsbevis (6,20 PLN per skrivelse, cirka 1,50 euro). I taxan angavs även ett antal engångsavgifter i samband med frisläppandet av kreditbeloppet, som skulle betalas en enda gång och som inte hade tagits ut (nolltaxa) samt avgifter för ingående av ett tilläggsavtal (med ett belopp på 50 PLN, cirka 12 euro) och avgifter för att icke uttagna kontanter för betalning i PLN, upp till 0,3 procent av det belopp som inte hade tagits ut, dock minst 100 PLN (cirka 24 euro).

16 I taxan föreskrevs dessutom att avgifterna och provisionerna kunde ändras högst fyra gånger per år. De fick dock inte höjas med mer än 200 procent av det gällande beloppet. I taxan angavs dessutom att en ändring av storleken på de berörda avgifterna eller provisionerna inte kunde ske förrän sex månader efter det att det villkor som gjorde det möjligt att införa ändringen hade uppfyllts och att fastställandet av avgifter eller provisioner för de transaktioner för vilka banken fram till denna dag varken hade tagit ut avgifter eller provisioner, samt för nya varor eller tjänster skulle ske med beaktande av de utförda transaktionernas arbetsintensitet och nivån på bankens kostnader.

17 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att banken, inom ramen för fullgörandet av det aktuella avtalet, beräknade räntan inte bara på det kreditbelopp som faktiskt betalats ut till konsumenten, utan även på de lånade beloppen som kostnader för krediten. Om räntan endast hade beräknats på det utbetalade kreditbeloppet skulle den effektiva räntan, såsom den hänskjutande domstolen har påpekat, ha varit lägre än den som angavs i kreditavtalet.

18 I detta sammanhang krävde Lexitor, med stöd av artikel 45 i lagen om konsumentkrediter, att banken skulle betala ett belopp på 12 905,80 PLN (cirka 2 900 euro), vilket motsvarade summan av den ränta och de avgifter som konsumenten hade betalat enligt det aktuella avtalet, jämte ränta. Då betalning inte skedde, väckte Lexitor talan vid Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Distriktsdomstolen i Warszawa, Polen), som är den hänskjutande domstolen.

19 Lexitor har till stöd för sin talan gjort gällande att banken, när det aktuella avtalet ingicks, åsidosatte bestämmelserna i konsumentkreditlagen om informationsskyldighet gentemot konsumenten, bland annat artikel 30.1 led 7 i denna lag, genom vilken artikel 10.2 g i direktiv 2008/48 införlivades med den polska rättsordningen, eftersom den effektiva ränta som angavs i det aktuella avtalet var för hög. Banken påstås även ha åsidosatt artikel 30.1 led 10 i denna lag, genom vilken artikel 10.2 k i direktivet införlivades med polsk rätt, eftersom det aktuella avtalet endast angav på vilka villkor avgifter kopplade till fullgörandet av avtalet kunde höjas och vissa mekanismer för att höja dessa avgifter.

20 Den hänskjutande domstolen har ställt två grupper av frågor. Den har ställt de två första frågorna för att få klarhet i huruvida artikel 10.2 g och k i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den aktuella situationen faktiskt utgör ett åsidosättande av den informationsskyldighet som ålåg banken enligt denna bestämmelse. Den hänskjutande domstolen anser nämligen att ett villkor i ett konsumentkreditavtal som gör det möjligt för kreditgivaren att erhålla ränta inte bara på det kreditbelopp som faktiskt betalats, utan även på de kreditkostnader som konsumenten är skyldig att betala, utgör ett oskäligt villkor i den mening som avses i direktiv 93/13. Eftersom ett sådant villkor enligt artikel 6.1 i direktivet och artikel 385^1 i civillagen, i dess tillämpliga lydelse i det nationella målet, inte är bindande för konsumenten, ska det inte beaktas vid beräkningen av den effektiva räntan, vilket innebär att det villkor som angavs i det aktuella avtalet var felaktigt, eftersom det var för högt, då det beräknades med beaktande av att ränta även skulle beräknas på konsumentens kreditkostnader.

21 Vad för det andra gäller artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida enbart en uppräkning av de omständigheter under vilka en höjning av kostnaderna för fullgörandet av kreditavtalet kan ske och ett omnämnande av vissa mekanismer för höjning av dessa kostnader kan anses vara tillräckliga för att uppfylla kraven i denna bestämmelse och, om så inte är fallet, huruvida otillräcklig information kan anses utgöra en avsaknad av information som motiverar tillämpning av en sanktion enligt artikel 23 i direktivet.

22 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida en sanktion som införts i nationell rätt med stöd av artikel 23 i direktiv 2008/48 kan anses vara proportionerlig om den, oberoende av typen av åsidosättande av informationsskyldigheten, innebär att krediten blir ränte- och avgiftsfri enligt kreditavtalet och ingen annan sanktion, som är mindre ingripande och eventuellt mer proportionerlig, kan tillämpas.

23 Mot denna bakgrund beslutade Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Distriktsdomstolen i Warszawa) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 10.2 g i [direktiv 2008/48], mot bakgrund av skälen 6, 8 och 31 i direktivet, tolkas så, att kreditgivaren har underlåtit att uppfylla sin skyldighet enligt denna bestämmelse när, till följd av att en del av villkoren i ett konsumentkreditavtal anses vara oskäliga, den effektiva räntan som kreditgivaren angett vid avtalets ingående är högre än den skulle ha varit om det oskäliga villkoret inte hade varit bindande?

2) Ska artikel 10.2 k i [direktiv 2008/48], mot bakgrund av skälen 6, 8 och 31 i direktivet, tolkas så, att det är tillräckligt att informera konsumenten om hur ofta, i vilka situationer och med vilken högsta tillåtna procentsats de avgifter som är kopplade till avtalets fullgörande kan höjas, även om konsumenten inte kan kontrollera dessa situationer och avgiften följaktligen kan fördubblas?

3) Ska artikel 23 i [direktiv 2008/48], mot bakgrund av skälen 6, 8, 9 och 47 i direktivet, tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken det föreskrivs en enda sanktion för kreditgivarens åsidosättande av informationsskyldigheten, vilken består i att krediten ska anses vara ränte- och kostnadsfri, oberoende av graden av åsidosättande av informationsskyldigheten och dess inverkan på konsumentens eventuella beslut att ingå ett kreditavtal?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

24 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 10.2 g i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att det strider mot den informationsskyldighet som anges i denna bestämmelse att det i ett kreditavtal anges en effektiv ränta som är alltför hög därför att vissa villkor i avtalet senare har befunnits vara oskäliga, i den mening som avses i artikel 6.1 i direktiv 93/13, och följaktligen inte bindande för konsumenten.

25 För att besvara denna fråga erinrar domstolen inledningsvis om att artikel 10.2 i direktiv 2008/48 innebär en fullständig harmonisering av vilka uppgifter som måste ingå i ett kreditavtal (dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till ett kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

26 I artikel 10.2 g i direktivet föreskrivs att kreditavtalet på ett klart och kortfattat sätt ska innehålla uppgift om den effektiva räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och som beräknas vid den tidpunkt då kreditavtalet ingås.

27 Den effektiva räntan definieras i artikel 3 i) i direktiv 2008/48 som ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad, uttryckt i procent per år av den sammanlagda krediten, i förekommande fall med tillägg av de kostnader som avses i artikel 19.2”. Enligt artikel 19.1 i direktivet ska den effektiva räntan beräknas i enlighet med en matematisk formel som återges i del I av bilaga I till direktivet.

28 Det ska erinras om att direktiv 2008/48 antogs med det dubbla syftet att tillförsäkra alla konsumenter i Europeiska unionen ett högt och likvärdigt skydd för deras intressen och att främja upprättandet av en välfungerande inre marknad för konsumentkrediter. Det framgår av skäl 19 i direktivet att detta bland annat syftar till att säkerställa att konsumenten innan kreditavtalet ingås får tillräcklig information, i synnerhet om den effektiva räntan i hela unionen, så att denne kan jämföra dessa räntor (dom av den 19 december 2019, Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

29 Domstolen har haft tillfälle att understryka att den effektiva räntan är av väsentlig betydelse för en konsument, eftersom den informerar om den sammanlagda kreditkostnaden, i form av en räntesats som beräknas enligt en enhetlig matematisk formel. Denna räntesats gör det nämligen möjligt för konsumenten att ur ekonomisk synvinkel bedöma räckvidden av det åtagande som ingåendet av kreditavtalet medför (dom av den 19 december 2019, Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

30 Med hänsyn bland annat till att den effektiva räntan är av väsentlig betydelse för konsumenten, preciserade domstolen att om den effektiva ränta som anges inte troget återger samtliga kostnader som avses i artikel 3 g i direktiv 2008/48, fråntas konsumenten möjligheten att avgöra vidden av sitt åtagande på samma sätt som om den räntan inte angetts alls (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till ett kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 55).

31 Det framgår av övervägandena i punkterna 26–30 ovan att artikel 10.2 g i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att skyldigheten att på ett klart och kortfattat sätt ange den effektiva räntan i ett kreditavtal inte kan handla om att inte underskatta räntan. En felaktig angivelse av den effektiva räntan kan i princip även bestå i att den överskattas.

32 Om ett kreditavtal fick innehålla uppgift om en överskattad effektiv ränta, skulle detta nämligen riskera att frånta denna uppgift dess praktiska nytta för konsumenten och därmed äventyra det mål som eftersträvas med skyldigheten enligt artikel 10.2 g i direktiv 2008/48, såsom detta mål framgår av ovan i punkterna 28 och 29 nämnda rättspraxis.

33 Efter detta klargörande ska det påpekas att det i förevarande fall framgår av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen utgår från den premissen – vilken den inte begärt att EU-domstolen ska bekräfta – att det enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte är möjligt att tillämpa en del av villkoren i det aktuella avtalet, på grund av att de är oskäliga, vilket innebär att den effektiva ränta som beräknas utan dessa villkor är lägre än den som ursprungligen angavs i avtalet.

34 Det ska i detta hänseende erinras om att artikel 19.3 i direktiv 2008/48 föreskriver att beräkningen av den effektiva räntan ska grunda sig på antagandet att kreditavtalet är giltigt under den överenskomna perioden och att kreditgivaren och konsumenten fullgör sina skyldigheter enligt de villkor och inom de tidsfrister som anges i kreditavtalet.

35 Av detta följer att skyldigheten att ange den effektiva räntan enligt artikel 10.2 g i direktivet är uppfylld om den effektiva ränta som anges i avtalet i fråga motsvarar den som, enligt den matematiska formel som anges i del I i bilaga I till direktivet, beräknas på grundval av ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad”, i den mening som avses i artikel 3 g i samma direktiv. Den sammanlagda kostnaden omfattar de kostnader som konsumenten är skyldig att betala enligt villkoren i avtalet, inbegripet kostnader som senare visar sig vara oskäliga och som inte är bindande för konsumenten.

36 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras på följande sätt. Artikel 10.2 g i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att det inte i sig strider mot den informationsskyldighet som anges i denna bestämmelse att det i ett kreditavtal anges en effektiv ränta som är alltför hög därför att vissa villkor i avtalet senare har befunnits vara oskäliga, i den mening som avses i artikel 6.1 i direktiv 93/13, och följaktligen inte bindande för konsumenten.

Den andra frågan

37 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den omständigheten att ett kreditavtal räknar upp ett antal omständigheter som kan medföra en höjning av kostnaderna för att fullgöra avtalet, dock utan att konsumenten kan kontrollera att de uppkommer och påverkar dessa kostnader, strider mot den informationsskyldighet som föreskrivs i denna bestämmelse.

38 Det ska i detta hänseende erinras om att enligt artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 ska ett kreditavtal på ett klart och kortfattat sätt ange, förutom avgifter för administration av ett eller flera konton där både betalningstransaktioner och kreditutnyttjande registreras samt avgifter för att använda ett betalningsmedel, eventuella andra avgifter med anknytning till kreditavtalet och på vilka villkor dessa avgifter kan ändras.

39 Det framgår av artikel 10.2 i direktiv 2008/48, jämförd med skäl 31 i samma direktiv, att kravet på att ett kreditavtal, som upprättats i pappersform eller på något annat varaktigt medium, på ett klart och kortfattat sätt ska innehålla de uppgifter som avses i den bestämmelsen, är nödvändigt för att konsumenten ska känna till sina rättigheter och skyldigheter (dom av den 21 december 2023, BMW Bank m.fl., C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 233 och där angiven rättspraxis).

40 För att avtalet ska kunna fullgöras korrekt och, i synnerhet, för att konsumenten ska kunna utöva sina rättigheter är det nödvändigt att konsumenten känner till och förstår de uppgifter som kreditavtalet ska innehålla enligt artikel 10.2 i direktiv 2008/48 (dom av den 21 december 2023, BMW Bank m.fl.,C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 234 och där angiven rättspraxis).

41 För att möjliggöra en god förståelse av dessa uppgifter, med iakttagande av kravet på klarhet i artikel 10.2 i direktiv 2008/48, får den information som lämnas i ett kreditavtal således inte vara behäftad med några objektiva motsägelser som kan vilseleda en normalt informerad och skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument om vidden av dennes rättigheter och skyldigheter enligt avtalet (dom av den 21 december 2023, BMW Bank m.fl., C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 235 och där angiven rättspraxis).

42 För att mer specifikt uppfylla kravet på att avtalsvillkoren ska vara klart och begripligt formulerade, är det av väsentlig betydelse huruvida kreditavtalet på ett transparent sätt anger villkoren för återbetalning av krediten eller hur dessa villkor ska fastställas, så att konsumenten, på grundval av klara och begripliga kriterier, kan förutse de ekonomiska konsekvenserna därav (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punkt 54).

43 Villkoren i kreditavtalet ska således på ett tydligt sätt ange skälet till och villkoren för ändring av avgifterna för den tjänst som ska tillhandahållas, så att konsumenten, på grundval av klara och begripliga kriterier, kan förutse eventuella ändringar av dessa avgifter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punkt 60).

44 Av detta följer att artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att villkoren för att ändra kostnaderna för fullgörandet av ett kreditavtal ska anges på ett klart och kortfattat sätt i avtalet, bland annat så, att de tillsammans med annan information inte innehåller någon som helst motsägelse som objektivt sett kan vilseleda en normalt informerad och skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument om de händelser som kan medföra en ändring och sambandet mellan ändringen av kostnaderna och denna händelse (se, analogt, dom av den 21 december 2023, BMW Bank m.fl., C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 238).

45 Som framgår av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat och som sammanfattas i punkt 14 ovan, framgår det i förevarande fall att villkoren för ändring av kostnaderna för fullgörandet av avtalet har fastställts på grundval av indikatorer som är svåra att kontrollera för konsumenten, både före avtalets ingående och under avtalets genomförande, såsom variabla ekonomiska indikatorer, inbegripet de som kontrolleras av banken själv, samt vissa andra indikatorer, beskrivna i vaga termer, som hänvisar till den rättsliga utvecklingen i vid bemärkelse. Den omständigheten att höjningen av de kostnader som är aktuella i det nationella målet för övrigt var begränsad kvantitativt (till högst 200 procent) och tidsmässigt (till högst fyra gånger per år senast sex månader efter det att villkoret var uppfyllt) påverkar inte detta konstaterande.

46 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att, mot bakgrund av vad som anförts ovan, pröva i vilken mån en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument, mot bakgrund av ordalydelsen i avtalsvillkoren om höjning av kostnaderna för fullgörandet av det aktuella avtalet, klart kunde uppfatta hur vidden av dennes åtagande skulle utveckla sig under avtalets fullgörande.

47 Av vad som anförts följer att artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den omständigheten att ett kreditavtal räknar upp ett visst antal omständigheter som motiverar en höjning av kostnaderna för fullgörandet av avtalet, utan att en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten konsument kan kontrollera att dessa omständigheter föreligger och deras inverkan på dessa kostnader, utgör ett åsidosättande av den informationsskyldighet som föreskrivs i denna bestämmelse, i den mån denna uppgift kan påverka konsumentens möjlighet att bedöma vidden av sitt åtagande.

Den tredje frågan

48 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 23 jämförd med skäl 47 i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver en enhetlig sanktion vid åsidosättande av kreditgivarens

informationsskyldighet enligt artikel 10.2 i direktivet, bestående i att kreditgivaren förlorar sin rätt till ränta och avgifter, oberoende av hur allvarlig överträdelsen är och dess inverkan på konsumentens beslut att ingå kreditavtalet.

49 Det framgår av lydelsen av artikel 23 i direktiv 2008/48, jämförd med skäl 47 i samma direktiv, att medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. Det är upp till medlemsstaterna att välja sanktioner, men de fastställda sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Detta innebär att sanktionernas stränghet ska vara väl avvägd i förhållande till de beivrade överträdelsernas allvar, och särskilt säkerställa att sanktionerna har en avskräckande verkan samtidigt som den allmänna principen om proportionalitet iakttas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 mars 2024, Profi Credit Bulgaria (Kompletterande tjänster till ett kreditavtal), C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 52 och där angiven rättspraxis).

50 Även om det ankommer på den hänskjutande domstolen, som är ensamt behörig att tolka och tillämpa nationell rätt, att mot bakgrund av samtliga omständigheter i det nationella målet kontrollera huruvida de i det nationella målet aktuella sanktionerna uppfyller de krav som anges i föregående punkt, kan EU-domstolen, när den meddelar ett förhandsavgörande, likväl bidra med preciseringar för att vägleda den nationella domstolen vid dess bedömning (se, analogt, 11 januari 2024, Národuj, C-755/22, EU:C:2024:10, punkt 42 och där angiven rättspraxis).

51 I förevarande fall hyser den hänskjutande domstolen tvivel om huruvida den sanktion som föreskrivs i nationell rätt, det vill säga att kreditgivaren förlorar sin rätt till ränta och avgifter, är proportionerlig. Den hänskjutande domstolen anser bland annat att villkoren för att höja kostnaderna för att fullgöra kreditavtalet inte är relevanta för konsumenten när avtalet ingås, när det ursprungliga beloppet för dessa kostnader visar sig vara relativt lågt i förhållande till det beviljade kreditbeloppet.

52 Som domstolen erinrar om i punkterna 39–42 ovan krävs det enligt artikel 10.2 i direktiv 2008/48, för att konsumenten ska ha full kännedom om villkoren för hur det ingångna avtalet kommer att fullgöras i framtiden att låntagaren ska ha kännedom om samtliga uppgifter som kan påverka vidden av hans eller hennes åtaganden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 66).

53 Det framgår också av domstolens praxis att kreditgivarens åsidosättande av en väsentlig skyldighet i direktiv 2008/48 kan beivras enligt nationell rätt med att kreditgivaren förlorar sin rätt att ta ut ränta och avgifter (dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 69).

54 En sådan sanktion kan, även om den medför allvarliga konsekvenser för kreditgivaren, endast anses vara oproportionerlig om det bland de uppgifter som nämns i artikel 10.2 i direktiv 2008/48 inte lämnats uppgifter som till sin natur inte påverkar konsumentens möjlighet att bedöma vidden av sitt åtagande (se, analogt, dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 72).

55 Kreditgivarens skyldighet enligt artikel 10.2 k i direktiv 2008/48 att i kreditavtalet ange på vilka villkor en ändring av kostnaderna för fullgörandet av avtalet kan ske är även av väsentlig betydelse för konsumenten, eftersom denne, för att bedöma vidden av sitt åtagande, såsom framgår av punkterna 41 och 42 ovan, måste kunna föreskriva eventuella ändringar av dessa

avgifter på grundval av klara och begripliga kriterier och följaktligen de ekonomiska följderna därav för konsumenten, även om det ursprungliga beloppet för dessa kostnader är relativt lågt i förhållande till det aktuella kreditbeloppet.

56 Det framgår dessutom av domstolens praxis att följderna av ett åsidosättande av informationsskyldigheten avseende ett kreditavtal kan variera avsevärt beroende på vilken specifik information som är i fråga, och överträdelsens allvar beror dessutom i praktiken på antalet och betydelsen av de uppgifter som saknas i kreditavtalet. Sådana överträdelser kan bland annat göra det svårt för konsumenten att utöva sina rättigheter enligt kreditavtalet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 oktober 2024, Horyzont, C-339/23, EU:C:2024:918, punkt 34).

57 Med förbehåll för de kontroller som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra, hindrar proportionalitetsprincipen således inte att en medlemsstat väljer att föreskriva en enhetlig sanktion som består i att kreditgivaren förlorar sin rätt till ränta och avgifter för åsidosättande av de olika informationsskyldigheter som föreskrivs i artikel 10.2 i direktiv 2008/48, trots att det kan variera från fall till fall hur allvarligt åsidosättandet av var och en dessa skyldigheter är och hur allvarliga konsekvenser det får för konsumenten.

58 Mot denna bakgrund ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. Artikel 23 i direktiv 2008/48, jämförd med skäl 47 i samma direktiv, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver en enhetlig sanktion vid åsidosättande av kreditgivarens informationsskyldighet enligt artikel 10.2 i direktivet, bestående i att kreditgivaren förlorar sin rätt till ränta och avgifter, oberoende av hur allvarlig överträdelsen är och dess inverkan på konsumentens beslut att ingå kreditavtalet, i ett fall då detta åsidosättande kan förhindra konsumenten att bedöma vidden av sitt åtagande.

Rättegångskostnader

59 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

1) Artikel 10.2 g i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG

ska tolkas så,

att det inte i sig strider mot den informationsskyldighet som anges i denna bestämmelse att det i ett kreditavtal anges en årlig effektiv ränta som är alltför hög därför att vissa villkor i avtalet senare har befunnits vara oskäliga, i den mening som avses i artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, och följaktligen inte bindande för konsumenten.

2) Artikel 10.2 k i direktiv 2008/48

ska tolkas så,

att den omständigheten att ett kreditavtal räknar upp ett visst antal omständigheter som motiverar en höjning av kostnaderna för fullgörandet av avtalet, utan att en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten konsument kan kontrollera att dessa omständigheter föreligger och deras inverkan på dessa kostnader, utgör ett åsidosättande av den informationsskyldighet som föreskrivs i denna bestämmelse, i den mån denna uppgift kan påverka konsumentens möjlighet att bedöma vidden av sitt åtagande.

3) **Artikel 23 jämförd med skäl 47 i direktiv 2008/48,**

ska tolkas så,

att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver en enhetlig sanktion vid åsidosättande av kreditgivarens informationsskyldighet enligt artikel 10.2 i direktivet, bestående i att kreditgivaren förlorar sin rätt till ränta och avgifter, oberoende av hur allvarlig överträdelsen är och dess inverkan på konsumentens beslut att ingå kreditavtalet, i ett fall då detta åsidosättande kan göra förhindra konsumenten att bedöma vidden av sitt åtagande.

Underskrifter